

marife

dini arařtırmalar dergisi

| Turkish Journal of Religious Studies

yıl / year: 13 • sayı / issue: 2 • yaz / summer 2013

Ömer el-Hammûd'un "Sukûtu Hirakle" Adlı Öyküsü

Sedat Şensoy

Yrd. Doç. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Arap Dili ve Belağatı Ana bilim dalı Öğretim Üyesi
sedatsensoy@hotmail.com

Öz

Modern kısa öykü batıda doğmuş ve kısa zamanda bütün dünyada olduğu gibi Arap dünyasında ve Suriye’de temsilciler bulmuştur. Suriye’de günümüz öykücülerinden Ömer el-Hammûd da bu edebi türü başarıyla temsil edenlerden birisidir. Şu ana kadar dört öykü kitabı yayımlanmış olan yazarın bu çalışmanın konusunu teşkil eden eseri aynı ismi taşıyan kitabının ikinci öyküsüdür. Eserde tarihle bugünün iç içe girdiği bir olay örgüsü bulunur. Yazar, modern kısa öykü teknik ve yöntemlerini başarılı bir şekilde uyguladığı eserinde, tarihin parlak bir sayfasını daha güzel bir geleceğin inşasına katkı sağlamak amacıyla anlatır.

Anahtar Kelimeler: Ömer el-Hammûd, Sukûtu Hirakle, Çağdaş Arap Edebiyatı, Çağdaş Suriye Edebiyatı, Kısa Öykü

Omer al-Hammud's Short Story Titled "Sukutu Hirakle"

Modern short stories were born in the West and found many representatives both in Arabic World and Syria, as in the whole world, in a very short time. Omer el-Hammud, a contemporary Syrian story writer who has published four story books up to now, is one of the successful representatives of this literary genre. His work we dealt with in this study is his second story, which has the same title as this study. The story has a plot in which the history and modern day is interconnected. The author, who applies modern story techniques in his work, successfully narrates his story to make a contribution to build a pleasant future based on the bright sides of the past.

Key Words: Omer al-Hammud, Sukutu Hirakle, Modern Arab Literature, Modern Syrian Literature, Short Story

Atıf

*Sedat Şensoy, Ömer el-Hammûd'un "Sukûtu Hirakle" Adlı Öyküsü,
Marife, Yaz 2013, ss. 139-159*

1. Giriş: Suriye Öykücülüğüne Genel Bir Bakış

Modern kısa öykü (short story/kıssa kasîra)¹ türünü ilk kez Amerikalı yazar Edgar Allan Poe (1809-1849) ortaya koymuştur. Poe'dan sonra aynı türde ilk eser verenler arasında Nikolay Vasilyeviç Gogol (1809-1952), Guy de Maupassant (1850-1893) ve Anton Pavloviç Çehov (1860-1904) bulunmaktadır. Öykü türünün öncülerinin verdiği eserler sonrası öykü, tüm dünya ülkelerine yayılırken genel olarak Arap dünyasında gelişen öykü edebiyatıyla Suriye'de yaşayan Araplar da tanışmışlardır.² Arap edebiyatında ilk modern kısa öykü Türk asıllı Mısırlı yazar Muhammed Teymûr'un kaleme aldığı ve 1917'de yayımlanan "Fî'l-Kitâr"dır.³

Kısa öykünün ortaya çıkışı üzerine yapılan incelemelerin çoğu, Avrupa ve Amerika'daki sosyal, ekonomik ve endüstriyel gelişmeler sonucu iş hayatının, çalışan kesimin zamanının çoğunu almasını bu edebiyat türünün doğuşunda en önemli sebep olarak göstermektedir. XIX. asrın başından 1930'lu yıllara kadar Suriye'de de Avrupa'ya benzer bir şekilde öykücülüğün dönüşümünü sağlayan gelişmeler yaşandı. Bu yıllarda başta Muhammed en-Neccâr olmak üzere bazı öncüler Suriye'de de kısa öykü yazmaya başladılar. Muhammed en-Neccâr, bu dönemde yaptığı çalışmalarla Suriyeli öykücülerin atası olarak tanınmıştır.⁴

en-Neccâr'ı kısa öykünün öncülerinden olan ve eserlerini 1930'ların sonlarında ve 1940'ların başlarında kaleme almış olan Fuâd eş-Şâyib, Ali Hulkî, Cebrâil Seâde, İlyân Deyrânî izlemişlerdir. Bunlardan özellikle Ali Hulkî ün kazanmıştır.⁵

Suriye'de 1930'lu yılların başlarında kaleme alınan ilk öykülerde konu olarak daha çok vatan temasının ağır bastığı görülür. 1940'lı yılların başlarında da milliyetçilik ve Arapçılık olmak üzere iki önemli tema dikkat çeker.⁶

1930'lu yıllardan sonra Suriye'de özellikle eğitim ve siyasî alanda meydana gelen değişiklikler, yeni yönelişleri ortaya çıkarmıştır. Bu dönemde pek çok öğrencinin eğitim amacıyla Avrupa'ya gitmesi ve burada edindikleri tecrübeleri yazıya dökmeleri ve çeviri yapmaları bu alanda önemli ilerlemelerin sağlanmasına sebep olmuştur.⁷

Suriye öykücülüğünün öncülerinden olan bu gruptan sonra kırklı yılların sonları ve ellili yıllarda yeni ve öncü bir kurucu nesil doğmuş ve bunlar çok önemli eserler vermişlerdir. Bu nesil, kısa öykü yazma üslûbu ve tekniklerini geliştirerek bugüne kadar uyula gelen yazım yöntemleri haline getirmişlerdir. Bu yöntemler bu neslin en önemli faaliyetidir. Önde gelen isimleri şöyledir: Saîd Hûrâniyye, Şevkî

¹ Arapça'da "el-Kıssatu'l-Kasîra" terimi, İngilizce "short story"nin karşılığı olarak kullanılmaktadır. Harmancı, "Karmaşadan Kavramsala Kısa Öykü", s. 31.

² Tasa, "Çağdaş Suriye Öykücülüğüne Genel Bir Bakış", s. 46.

³ Yıldız, "Arap Edebiyatında İlk Modern Kısa Öykü", s.46.

⁴ Ramazan, "el-Kıssatu'l-Kasîra fi Sûriye", s. 10-11; Tasa, "Suriye Öykücülerinden Mâcid Reşîd el-Uveyyid", s. 134-135.

⁵ Ramazan, "el-Kıssatu'l-Kasîra fi Sûriye", s. 11; Tasa, "Suriye Öykücülerinden Mâcid Reşîd el-Uveyyid", s. 135.

⁶ Yazıcı, "Suriye'de Kısa Öykü", s. 122.

⁷ Yazıcı, "Suriye'de Kısa Öykü", s. 126.

Bağdâdî, Samîm eş-Şerîf, Mevâhib Keyâlî, Hasîb Keyâlî, Nasruddîn el-Bahra, Adnan ed-Dâ'ûk, Âdil Ebû Şeneb. Bu kuşak, öyküyü, basit olay örgüsü anlatımından, yeni bir edebi türe taşıyan karmaşık, zengin içerikli sanatsal anlatımlı öyküye dönüştürmüştür.⁸

Özellikle İkinci Dünya Savaşı'nın bitiminden 1968 yılına kadar öyküde büyük bir aşama kaydedilmiştir. Doğal olarak bunda eleştiri metodunun bu dönemde gelişmesinin büyük bir payı vardır. Bu dönemde öyküye realizmin hâkim olduğu da belirtilmesi gereken bir husustur.⁹

Bilindiği gibi 1940'ların ikinci yarısında Suriye istiklâline kavuşur. Bu arada İsrail Devleti kurulur. 1949 yılında da ülke içinde ilk askeri darbe gerçekleşir. 1950'li yıllarda Suriye siyasal, kültürel ve sosyal patlamalara sahne olmuş, ayrıca burada şiddetli siyasal çekişmeler yaşanmıştır. Bu sorunları dile getirecek en uygun edebi tür olarak da öyküye başvurulmuştur. Bunun arkasındaki iki önemli sebep, Suriye'deki modernist düşünce ve orta tabakanın gelişmesidir. Bu noktada temas edilmesi gereken en önemli konulardan birisi ise çok büyük çalkantıların yaşandığı 1950'li yıllarda genç yazarların, özellikle de ideolojik liderlerin teşvikleriyle öyküyü siyasal ve sosyal çekişmelerin aracı haline getirmiş olmalarıdır. Diğer taraftan, öykünün diğer edebi türlere göre daha çok revaçta olması ve siyasetin de buna katkıda bulunmasının ardında basın da önemli bir rolü olmuştur. Yine 1950'li yıllarda temalarda da hızlı bir değişim söz konusudur. Mesela farklı milliyetçi akımların öykülerde yer aldığı görülür. 1950-1960 arasında edebi, siyasal, kültürel, sosyal ve eğitim alanlarında son derece önemli gelişmelere tanık olunmuştur.¹⁰

Ellili yılların sonundan itibaren yeni bir öykücü kuşak ortaya çıkmıştır. Bu neslin dili ve üslubu bir öncekinden çok farklıdır. Örneğin birinci ve ikinci şahıs anlatımına geçmişler, bir öykü içinde birden fazla anlatıcı tipini ve şimdiki zaman kipini kullanmışlardır. Zaman unsuruyla oynamışlar, takdim, tehir vb. aracılığıyla şimdiki, geçmiş ve gelecek zaman iç içe kullanılmıştır. Uzun cümlelerden vazgeçerek birbirlerini izleyen yoğun kısa cümleleri tercih etmişlerdir. Bazen alt başlıklar, bazen de sıra numaraları olacak şekilde öyküleri bölümlere ayırmışlardır. Öykünün hacmi de değişmiştir. Öyküde konuşma dilinde de, farklılıklar olmuş, cümleler kısalmış ve diyaloglar ağırlık kazanmaya başlamış, hatta bazen öykü tamamen diyaloga dönüşmüştür. Bu yeni nesil, atıf harfleri, zarflar vb. bağlantı terkipleri ve edatlarına ihtiyaç duymamıştır. Zekeriyâ Tâmir, George Sâlim, Nedîm Mar'aşî bu nesildendir.¹¹

Altmışlı yılların sonu ve yetmişli yılların başlarında öykü yazarlarının sayısında dikkat çekici bir artış gözlemlenir. Bu dönemin önemli öykücülere arasında Muhammed Kâmil el-Hatîb, Abdullah Ebû Heyf, İbrâhîm el-Halîl, Sâmi Hamza, Subhî Desûkî, Halîl Câsim el-Humeydî, Velîd Mi'mârî, İskender Tu'me, Muhammed Halid Ramazân, Ahmed Mahmûd el-Mustafâ, Hasan M. Yûsuf, Muhsin Yûsuf, Züheyr

⁸ Ramazan, "el-Kıssatu'l-Kasîra fî Sûriye", s. 11-12; Tasa, "Suriye Öykücülerinden Mâcid Reşîd el-Uveyyid", s. 135.

⁹ Yazıcı, "Suriye'de Kısa Öykü", s. 127.

¹⁰ Yazıcı, "Suriye'de Kısa Öykü", s. 130-131.

¹¹ Ramazan, "el-Kıssatu'l-Kasîra fî Sûriye", s. 12; Tasa, "Suriye Öykücülerinden Mâcid Reşîd el-Uveyyid", s. 135.

Cebbûr ve Muhammed Nedîm gibi isimler zikredilebilir. Bu yazarlar önceki neslin tekniklerini geliştirmişler ve yeni teknikler eklemişlerdir.¹²

Seksenli ve doksanlı yılların öncüleri ise, önceki dönem tekniklerine sahip çıkmışlar ve bunları geliştirmeye çalışmışlardır. Bu dönemin en önemli özelliği, öykü yazarı sayısındaki belirgin artıştır. Bunda dönemin gazete ve dergilerinin öykü türü eserlere kapılarını açarak rahatça yayımlanma imkânı sunmalarının katkısı olmalıdır. Bu dönemde dikkat çeken isimler şunlardır: Muhammed Velîd el-Hâfiz, Memduh Azzâm, Mahmûd Müflih el-Bekr, Ali el-Müz'il, Muhammed Bâkî Muhammed, Talâl Şâhin, Mahmûd el-Hâc, Tâcuddîn Mûsâ, Nâzım Mühennâ, Usâme Esber, İbrâhîm Samuel, Enîse Abbûd, Bâsim Abdû, Süheyl eş-Şa'âr.¹³

Doksanlı yılların sonları ve ikinci milenyumun başlarında eserleri yayımlanmış Suriye öykücülerinden bazıları ise şöyledir: Âsım el-Pâşâ, Sahr Süleymân, Sahbân Kadri el-Umar, İsâ Masyût, Mârî Raşû, Neyrûz Mâlik, Muvaffak Mes'ûd, Muhammed Ebû Hudûr, Firâs Süleymân Muhammed, Delâl Hâtim, Georgis Hûrânî, Mahmûd Za'zûr, Hassân Yûsuf el-Muhammed, Fevâz Müzeyyek, Mâcid Reşîd el-Uveyyid.¹⁴

2. Yazar Hakkında

Son dönem Suriye öykücülerinde bulunan Ömer el-Hammûd Suriye'nin orta kuzeyinde ve Fırat nehrinin kuzey kıyısında, Halep'in 160 km. kuzeyinde yer alan bir şehir olan Rakka'nın Sevâfî köyünde 6 Ekim 1967 yılında dünyaya geldi. Halep Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde öğrenim gören el-Hammûd, hâlihazırda Rakka'da avukat olarak çalışmaktadır. 2004 yılından beri Suriye'deki Arap Yazarlar Birliği'nin Öykü ve Roman Topluluğu üyesidir. Geçen yüzyılın seksenli yıllarından itibaren öykü, makale ve inceleme türü yazılar kaleme almaktadır. İlk öyküsü 1983 yılında henüz on altı yaşındayken yayımlandı. Edebi eserleri Suriye ve Arap dünyasının *el-Mevkîfu'l-Edebî*, *et-Turâsu'l-Arabî*, *el-Ma'rife*, *Ceridetu'l-Usbu'î'l-Edebî* gibi süreli yayınlarında neşredilmektedir. Ayrıca *el-Furât* gazetesinde "Ve Kâle'n-Nehru" başlıklı köşede yazılarına devam etmektedir. Suriye şehirlerinin çoğunda yalnız veya Suriyeli edebiyatçılarla birlikte edebiyat gecelerine katıldı. Yine birçok Suriye öykü festivali ve toplantılarına iştirak etti. Öykü dalında çok sayıda ödül kazandı. Bunlardan bazıları Arap Yazarlar Birliği ödülü (birçok defa), Bettânî ödülü (1999) ve Uceylî ödülü'dür (2003). Birçok öykü yarışmasında hakem heyetinde üye olarak bulundu (Bettânî yarışması, Sâbit b. Kurra el-Hayyânî yarışması). *el-Mufassal fi Tarihi'r-Rakka* isimli ansiklopedide yazıları yayımlandı. Suriye ve Arap gazete ve dergileri kendisiyle çok sayıda röportaj yaptı. Yine Suriye televizyonlarında çeşitli programlara katıldı. Öyküleri hakkında Arap ve Suriye dergilerinde makaleler ve inceleme yazıları neşredildi. Suriye öykücülüğünü ele alan birçok çalışmada ismine yer verildi. 2008 yılında *Cemru't-Tîh* adlı öykü mec-

¹² Ramazan, "el-Kıssatu'l-Kasîra fi Sûriye", s. 13; Tasa, "Suriye Öykücülerinden Mâcid Reşîd el-Uveyyid", s. 135-136.

¹³ Ramazan, "el-Kıssatu'l-Kasîra fi Sûriye", s. 14; Tasa, "Suriye Öykücülerinden Mâcid Reşîd el-Uveyyid", s. 136.

¹⁴ Tasa, "Suriye Öykücülerinden Mâcid Reşîd el-Uveyyid", s. 138.

muasının el yazması, Mezraa ödülüne layık görüldü. Yayımlanmış edebi eserleri şunlardır: 1. *el-Haybe* – Öyküler – Dimeşk 2000; 2. *Sukûtu Hirakle* – Öyküler – Kültür Bakanlığı, Dimeşk 2002; 3. *el-Kassâs* – Öyküler – Dâru'l-Ferkad, Dimeşk 2006, 4. *Kâbüsu'l-Mâ* – Öyküler – Arap Yazarlar Birliği, Dimeşk 2009.

Ömer el-Hammûd, öykü yazarlığı hakkında şöyle demektedir: “Seksenli yılların başından beri öykü yazıyorum. Sanatsal araçlarımı geliştirmek için sürekli gayretle edebî tecrübemi derinleştirmeye çalışıyorum. Konularımı ve fikirlerimi değişik kaynaklardan alıyorum. Çevremden yararlanıyorum. İnsanların toplumsal tabanından faydalaniyorum. Halk kültüründen ve tarihten istifade ediyorum. Hafızamdan ve değişik insan kesitleriyle ilişkilerimden besleniyorum. Ayrıca bir avukat olarak insanların dertlerini ve problemlerini paylaşıyorum.”

Fırat çevresinin eserlerindeki etkisi hakkında el-Hammûd şöyle diyor: “Çevrem için güvenilir ve vefakâr oldum ancak ona esir olmadım. Çevre yazara ayrıcalık, farklılık ve özellik kazandırır.”

Yine onun eserlerinde tarihin bulunuşu ve ondan ilham alışı hakkında el-Hammûd şöyle diyor: “Tarihte aydınlık ve karanlık sayfalar var. Ben günümüzle bağını sağlayıp onu uyandırmak, ona destek ve ibret olup daha aydınlık bir geleceğe temel inşa etmek amacıyla tarihin parlak sayfalarını hatırlatmaya çalıştım.”

Edebiyat eleştirmeni Halefu'l-Halef, Ömer el-Hammûd'un eserlerindeki kişilikler hakkında: “Yazar kişiliklere önem verdi ve onları özen ve ustalıklıla resmetti. Bu kişiliklerin ayırt edici özellikleri açıktır. Öyle ki okuyucu sanki bu kişilikleri tanıyormuş gibi hisseder.” yorumunda bulunmaktadır.

el-Halef ayrıca onun öykülerindeki diğer özelliklere de değinerek şöyle demektedir: “Onun öyküleri realizm edebi ekolüne eğilimlidir. Öykücünün hayali, olay örgüsü içinde üstün beceriler gösterir. Okuyucuyu hayrette bırakan, onu cezbeden terkiplerle öykülerinin girişinde başarı gösterir. Çok kapalı olmaktan sakınır. Olay, yoğunlaşma, dil ve göz kamaştırma şeklinde ifade edilebilecek olan kısa öykünün unsurlarının hakkını verir ve son kilidinde okuyucuyu metni tamamlamaya terk eder.”

Edebiyat eleştirmeni Muhammed Kuranya onun hakkında şöyle demektedir: “Ömer el-Hammûd genç bir öykücüdür. Onunla tanışmam *el-Mevkîfu'l-edebî* dergisi yoluyla olmuştur. Tekniğin estetiğiyle içeriğin duyarlılığını birleştirmiş bulunan sanatsal öyküsüyle ilgilenen bir öykü okuyucusu olarak dikkatimi çekmişti. O erken temayüz edişiyile kendisini edebiyat alanında kabul ettirmiştir. Güzel bir yazar olarak başladı, sanatını geliştirmeye devam etti ve hâlâ da ediyor.”¹⁵

3. Öykünün İncelenmesi

Ömer el-Hammûd'un bu çalışmanın konusunu teşkil eden “Sukûtu Hirakle” adlı öyküsü aynı adla Suriye Kültür Bakanlığı tarafından Dimeşk'te 2002 yılında

¹⁵ el-Ayyâde, “Ömer el-Hammûd... Nekhe Furatiyye fi'l-kıssa”, <http://www.esyria.sy/eraqqa/index.php?p=stories&category=literature&filename=201310141425081>.

yayımlanmış olan öykü kitabında bulunan on öyküden ikincisidir. Öykü 16 sayfa olup, küçük boy kitabın 20-36. sayfaları arasında yer almaktadır. Kitapta yer alan öykülerin isimleri sırasıyla şöyledir: 1. el-Garîm (Borçlu), 2. Sukûtu Hirakle (Ereğli'nin Düşüşü), 3. Nihâyetu'l-Hâc Sellûm (Hacı Sellûm'un Sonu), 4. Avdetu'l-Gacer (Çingenenin Dönüşü), 5. el-Mutesellik (Tırmanan), 6. es-Sukût (Düşüş), 7. el-Vasfe (Reçete), 8. el-Bahs an Medinetin Verdiyye (Pembe Şehri Arayış), 9. es-Semen (Bedel), 10. Zerkâu'l-Yemâme (Yemâmeli Zerkâ).

“Ereğli'nin Düşüşü” adlı öykü şöylece özetlenebilir:

Yirminci yüzyıldan bir gazeteci adeta Alaaddin'in lambasından çıkan bir cin gibi tarihin şîşesinden aniden çıkan bir dönemin içinde kendisini bulur. Yer Rakka şehridir ve zaman Abbasi Halifesi Harunürreşid dönemidir. Gazeteci bu şehri bir dönem kendisi için merkez yapmış olan Halife ile görüşmek ister. Muhafızlar onun casus veya asi olmadığını öğrenince şehre girmesine izin verirler. Şehre yaklaşıncı surlar boyunca yürüyüp Bağdat kapısına ulaşır. Buradaki süvarilere Halifenin karrargâhını sorar. Selam sarayında olduğunu söylerler. Bu esnada gazeteci Rakka şehrindeki savaş hazırlığına şahit olur. Süvarilerin başındaki adam ona Nikeforos'un (Nakfûr) Harunürreşid'e daha önce bir mektup yazıp İrene'nin ona ödediği cizyeyi geri vermesini, aksi takdirde savaş çıkacağı yolundaki mektubuna Harunürreşid'in öfkelenip gönderdiği “cevabımı ıstmeden önce göreceksin” şeklindeki cevabına göndermede bulunarak şimdi Nikeforos'un Harunürreşid'in mektubuyla neyi kastettiğini anlayıp düşeceği sıkıntılı durumu anlatır.

Gazeteci, savaş hazırlığı sebebiyle Harunürreşid ile görüşmenin zorluğunu idrak edip, zaten onun tarihle ilgili yazı projelerine sıcak bakmayan çalıştığı derginin yazı işleri müdürüne Halife ile görüşemezse ne söyleyeceğini düşünerek endişelenir.

Gazeteci Halifenin dönüşünü beklemeye karar verir ve bu arada Selam sarayını gezer. Fırat nehrinde bir gezintiye çıkar. Gezinin sonunda orduya gözcü olarak katılma düşüncesi doğar. Bu şekilde orduya katıldıktan sonra ordudaki savaş hazırlığına, Harunürreşid'in orduyu teftiş edişine ve verdiği emirlere şahit olur. Halifenin Bizans ordusuna saldırma hazırlığında olduğunu öğrenen Nikeforos'un içine düştüğü sıkıntıyı ve yaptığı savaş hazırlıkları hakkındaki casusların ulaştırdığı haberleri dinler.

Nihayet savaş başlar ve Harunürreşid'in zekice taktikleri ve Müslüman ordusunun kahramanlıkları sayesinde Bizans ordusu bozguna uğrayıp Ereğli şehrine kaçar. Ereğli son derece sağlam bir kale olduğu için Müslümanların kuşatmasına bir aydan fazla mukavemet gösterir. Suyu ve erzakı azalan şehir sonunda kurtuluşu Müslümanlara teslim olmakta görmeye başlar. Bunun üzerine Nikeforos zevk düşkünü oğlu Stavrakios'u (İstebra) duruma el koyup Müslümanlar arasında karışıklık çıkarmak üzere şehre gönderir.

Harunürreşid Nikeforos'un niyetini öğrenince şehre girme planını uygulamaya koyar ve bir taraftan surlardaki muhafızlara saldırı, diğer taraftan surlarda delik açıp içeri sızma çabasının sonunda şehre girilir ve Bizanslılar şehri terk ederler.

Daha sonra Halife, Tuvana şehrinde konuşlanır. Bizans ülkesinde Müslüman saldırıları devam eder ve nihayet Ankara'ya ulaşılır. Korkuya kapılan Nikeforos barış isteğinde bulunur ve cizye ödemeyi kabul eder. Müslümanlar ülkelerine geri dönünce, kışın soğuşuna ve Müslümanların savaştan yorgun düşmüş olmalarına güvenerek anlaşmayı bozar. Rakka'da bulunduğu sırada bunu haber alan Harunürreşid, ordusunu toplayıp Bizanslılar üzerine yeniden saldırır ve bozguna uğratar. Bizanslılar tekrar Ereğli'ye çekilirler. Nikeforos tekrar cizye öder ve Ereğli'yi yeniden inşa etmeyeceğine söz verir. Ancak Nikeforos şunu söyler: "Ey sarıklılar sizinle daha çok karşılaşacağız."

Gazeteci, savaş sonunda Rakka'ya dönen Harunürreşid'le yüz yüze görüşmeye çabalasa da bu mümkün olmaz. Ancak onun halka davranışındaki adalete şahit olur. Çalıştığı dergiye dönmesi gerektiği için yola çıkar. Dergiye ulaşınca yazı işleri müdürünün araştırma projesine düştüğü not gereği uygun bir sunuş için tarih kitaplarından söz konusu tarihi olayı araştırmaya girer. Araştırmasını tamamlamak için ihtiyaç duyduğu bilgilere hiçbir yerde ulaşamayınca Milli kütüphaneye gider ve bir adamın tarih yazanlara bazı bilgileri dikte ettiğini görür. Hafızasını yoklayınca onun Nikeforos'un oğlu Stavrakios olduğunu hatırlar. O zaman Nikeforos'un yenilgiye uğradığında "Ey sarıklılar sizinle daha çok karşılaşacağız." şeklindeki tehdidinin bu şekilde hayata geçtiğini anlar. Çok öfkelenen gazeteci insanları bu tarihi karşılaşmaya karşı uarmak için hiddetle çıkar. Yazı işleri müdürü öyküsünü okuyunca, şarkıcıların haberleri, aşk ve maç haberleri gibi okuyucuları cezbedecek şeyleri yazmasını, bu konuların tarihte kaldığını söyleyip, çağdaş olması tavsiyesinde bulunur. Yazı işleri müdürü yanından ayrılırken gazeteci şöyle düşünür: "Çağdaşlık geçmişin günümüze ışık tutan yönlerini görmezden gelmek mi demektir?!"

Öyküde anlatılan bu tarihi olay, tarih kaynaklarında şöyle yer almaktadır:

Hicri 187 senesinde Bizans imparatorluğunun başında İrene isimli bir kadın bulunuyordu. Bizanslılar onu bu görevinden alarak Nikeforos'u imparator yaptılar. Bizanslılar Nikeforos'un Cefne b. Gassan'ın soyundan geldiğini iddia ederler. İmparator olmadan önce Harac divanının başındaydı. İrene tahttan indirildikten beş ay sonra öldü. Nikeforos Bizanslıların kendisine olan güvenlerini sağladıktan sonra Harunürreşid'e şöyle bir mektup yazdı: "Bizans kralı Nikeforos'tan Arap kralı Harun'a... Benden önceki kraliçe seni (satrançtaki) kale ve kendisini de piyon yerine koydu. Senin ona kat kat fazlasını göndermen gerekirken o sana mallarından gönderdi. Fakat bu kadınların zayıflığından ve ahmaklığındandır. Bu mektubumu okuduğunda onun sana gönderdiği malları geri gönder. Kendin için, müsadere edilecek olan şeyleri feda et. Yoksa kılıç bizimle senin arandadır." Harunürreşid mektubu okuyunca çok öfkelenildi. Kimse ona hitap etmeksizin yüzüne bakmadı. Meclisindeki dostları ayrıldılar. Kalem istedi ve mektubun arkasına şöyle yazdı: "Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Müminlerin emiri Harun'dan Bizanslıların köpeği Nikeforos'a... Mektubunu okudum ey kâfir kadının oğlu. Cevabı iştmezsizin göreceksin. Vesselâm."

Sonra hemen sefere çıktı ve Ereğli'ye ulaştı ve orayı fethetti. Ganimet topladı, yaktı yıktı. Nikeforos ondan her sene göndereceği haraç karşılığı anlaşma talep

etti. O da bunu kabul etti. Savaştan dönüp Rakka'ya yerleşince, Nikeforos anlaşmayı bozdu. Soğuk şiddetliydi. Bu sebeple Harunürreşid'in geri dönmeyeceğinden emindi. Anlaşmanın bozulduğu haberi ulaşınca böyle bir soğukta geri dönmekten korktukları ve Harunürreşid'den çekindikleri için kimse ona bunu bildirmeye cesaret edemedi. Bunun üzerine askerlerinden Abdullah b. Yusuf isimli bir şairle bir hileli çözüm buldular. Başka bir rivayette bu şairin el-Haccâc b. Yusuf et-Teymî olduğu söylenmiştir. Söylediği şiirden bazı beyitler şöyledir:

Verdiğin şeyi Nikeforos bozdu	Onun üzerinde ölüm dairesi deveren eder
Müminlerin emirine müjdele ki o	Allah'ın sana verdiği büyük bir fetihtir
Bir fetih ki diğer fetihlerin üstündedir	Muzaffer ordunun zaferi garantilemesiyle

Harunürreşid bu şiiri duyunca: "Nikeforos böyle mi yaptı?" dedi ve vezirlerin bu konuda bir hileli çözüm bulduklarını anladı. Bunun üzerine çok şiddetli bir zamanda çok büyük bir sıkıntıyla Bizans ülkesine döndü. Ülkelerine ulaşınca orada intikamını alıncaya ve arzusuna kavuşuncaya kadar kaldı. Nikeforos'un davranışı ve zikredilen beyitler Harunürreşid'in sefere çıkmasının sebebidir denilmiştir. Ereğli'nin fethi 190 hicri senesinde gerçekleşmiştir.¹⁶

Bizans tarihçilerinin belirttiğine göre Harunürreşid'in Bizans ordusunu mağlup etmesi üzerine İmparator barış ricasında bulunmak, haraç ödemeyi ve bunun üstünde de daha küçük düşürücü bir şart olarak, Halifeye kendisi ve oğlu için her yıl baş vergisi olarak üçer altın yollamayı üstlenmek zorunda kalmıştır.¹⁷

Tarih kaynaklarındaki bilgilerle öyküde anlatılanlar arasında paralellik söz konusudur. Ancak öyküdeki anlatım çok daha etkileyici ve estetikdir. Bu noktada yazarın edebi becerisi tarihi olaya yeni bir ruh vermiş ve adeta onu okuyucuların gözü önünde canlandırmıştır.

Yazarın bu öyküyle tarih bilincine, düşmanların tarihi asla unutmadıkları ve geçmişin intikamını tarih yazımı gibi bir yolla da olsa almaya devam ettikleri hususuna dikkat çekmeyi amaçladığı görülür. Ayrıca o daha önce alıntılı olduğu gibi: "Tarihte aydınlık ve karanlık sayfalar var. Ben günümüzle bağını sağlayıp onu uyardırmak, ona destek ve ibret olup daha aydınlık bir geleceğe temel inşa etmek amacıyla tarihin parlak sayfalarını hatırlatmaya çalıştım." diyerek bu türden yazdığı öykülerdeki genel amacını da açıkça ifade etmiş olmaktadır.

Öykünün başlığı "Sukûtu Hirakle" (Ereğli'nin Düşüşü) öykünün içeriğiyle bütünlük arz etmektedir. Zira öykünün büyük kısmı özellikle Harunürreşid'le Nikeforos arasındaki mektuplaşmayla şöhret bulmuş olan Ereğli şehrinin fethi etrafında dönmektedir.

Öykü yılı belli olmamakla birlikte yirminci yüzyılda geçmektedir. Ancak öykünün başkahramanı olan gazeteci tarihe yolculuk yaparak Abbasi Halifesi Harunürreşid'in Bizans imparatoru I. Nikeforos'a (Nakfûr) karşı yürüttüğü savaşı

¹⁶ İbnü'l-Esir, *el-Kâmil fi't-Târih*, V, 333-334.

¹⁷ Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi*, s. 182.

anlattığı için 190/806 yılı da öykünün ikinci zamanını teşkil etmektedir. Bunlardan ilki öykünün dış ve gerçek zamanı ikincisi ise iç ve hayali zamanıdır.

Öykünün başkahramanı yirminci yüzyılda bir dergide çalışan bir gazeteci yazardır. Öyküde bu yazarın hangi ülkeden olduğu veya hangi dergide çalıştığı belirtilmediği için yer unsuru kesin değildir. Ancak tarihe yolculuk yapan yazar Suriye'nin Rakka şehrine ve oradan Harunürreşid'in ordusunun kuşattığı bugün Türkiye sınırları içinde yer alan Konya iline bağlı Ereğli (Hirakle=Herakleia) şehrine gitmektedir. Ayrıca yine bugün Türkiye'de Niğde'ye bağlı Aydıncık (İvriz) köyünün bulunduğu yerde Hititler döneminde kurulmuş Tuvana şehri de öykünün geçtiği yerler arasındadır. Ayrıca tarihsel sürecin anlatımında İstanbul, Üsküdar, Ankara gibi yerlerin isimleri öykünün yer unsurunu tamamlayan mekânlar olarak anılmaktadır.

Dolayısıyla öyküde genel olarak iki zaman ve iki mekân vardır. Birinci zaman öykünün anlatıldığı zaman olup XX. yüzyıldır. Bu zaman dilimindeki yer belirsizdir. İkinci zaman ise 190/806 yılı olup yer Harunürreşid'in Bizans İmparatoru I. Nikeforos'a karşı yürüttüğü mücadelenin sergilenme alanı olan Rakka, Ereğli, Tuvana gibi şehirlerdir. Ayrıca başkahramanın tekneyle gezintiye çıktığı Fırat ve Belih nehirleri de öykünün geçtiği mekânlar arasında sayılabilir.

Öyküye ismini veren Hirakle, Türkçe'de Ereğli şekline dönüşmüştür. Ereğli kelimesi, Antikçağ'da Akdeniz memleketlerinde Herakles'e¹⁸ izafetle Herakleia denilen şehir ve kasaba adlarının Türkçeleşmiş şeklidir. Bugün Türkiye'de bu adı taşıyan birkaç önemli yerleşme yeri mevcuttur.¹⁹ Öyküde adı geçen Ereğli aynı adlı diğer şehirlerden ayırt edilmesi için bugün Konya Ereğlisi olarak anılmaktadır.

Öykünün başkahramanı olan gazetecinin yanında ikinci kahraman olarak derginin yazı işleri müdürü zikredilebilir. Öyküde bu iki kahraman karışıklık ve çatışma durumundadırlar. Gazeteci tarihe önem veren, onun günümüze söyleyeceği şeyler olduğuna inanan bir kişilik iken yazı işleri müdürü sadece derginin satışını hesap eden ve bu konuda tarihle ilgili yazıların işe yaramayacağını ve tamamen magazin türü haberlerin önemli olduğunu düşünen bir kişiliktir. Ayrıca başkahramanın tarihe yolculuğu esnasında öykünün diğer kahramanları sahne alır. Bunların başında Abbasi Halifesi Harunürreşid ve Bizans İmparatoru I. Nikeforos bulunur ki öyküde çatışan iki tarihi kişilik olarak okuyucunun karşısına çıkarlar. Gazetecinin tarihe yolculuğu esnasında karşısına çıkan diğer kişilikler ise İmparatorun oğlu Stavrakios, Harunürreşid'in veziri Fadl b. Rabî, yine Harunürreşid'in bir başka veziri Yahya b. Hâlid el-Bermekî, iri yapılı ve çevreyi gözetleyen bir muhafız, bu muhafızın komutanı, camide kürsüye bağdaş kurup oturmuş ders veren fıkıh bilgini, Bağdat kapısında duran süvariler ve onların büyüğü olarak sıralanabilir. Bunların yanı sıra öykünün kahramanları arasında yer almasa da Harunürreşid'in oğulları

¹⁸ Herakles Türkçe'de daha çok Latince şekli olan Herkül diye anılan Yunan Mitolojisinin gücü ve cesaretiyle tanınmış bir kahramanıdır.

¹⁹ Tuncel, "Ereğli", XI, 289.

Emîn, Me'mûn, Mu'temen, Bizans İmparatoriçesi İrene, şair Ebu'l-Atâhiye, şair Eşca es-Sülemî, İmam Şâfiî ve İmam Muhammed b. Hasan'ın isimleri geçer.

Öykü, başkahraman olan gazetecinin dilinden anlatılır. Dolayısıyla öykünün asıl kahramanı aynı zamanda öyküdeki anlatıcı konumundadır.

Ömer el-Hammûd eserinde fasih Arapça'yı kullanır ve yerel lehçelere yer vermez. Okuyucuyu yormayan akıcı bir üslûba sahip olup, kelimeleri özenle seçer.

Yazarın eserinde yoğun hikâye anlatımına yöneldiği ve diyalogu az kullandığı dikkat çeker. Ancak ilginç bir şekilde bu az sayıdaki diyalogların öyküde çok önemli fonksiyonlar icra ettiği görülür. Öykünün başındaki muhafızın şu sözü öykünün başkahramanını ve amacını okuyucuya tanıtır: "Yirminci yüzyıldan bir gazeteci Halife ile görüşmek istiyor. Servet veya elbise istemiyor. Aksine daha büyük bir iş için gelmiş."

Yine gazetecinin Rakka'yı kastederek: "Halife, Bağdat'tan uzak bu şehri neden seçti ki?!" şeklinde kendi kendine sorusuna Yahya b. Hâlid'in mezarından kalıkarak söyledikleri gazetecinin ve belki de okuyucunun sorusunun cevaplanmasını sağlar: "İkinci bir başkent istedi. Hayırları çok, iklimi hoş, Romalılarla savaşma görevi verilmiş orduları için üs olmaya uygun. Sükûnetle oraya gidince bundan emin oldum. Öyle bir sükûnet ki fırtınayı geride bırakır. Çocuklarıma dikkatli olmalarını öğütledim. Dediler ki bu kısa süreli bir yolculuk. Halife, Emevîlere ve Haricîlere meyleden bir şehri Bağdat'a tercih etmeyecektir."

Yine şehrin Bağdat kapısında duran süvarilere gazeteci Halife'nin karargâhını sorduğunda büyüklerinin verdiği şu cevap, Rakka'da yürütülen savaş hazırlıkları hakkında gazeteciye ve okuru bilgilendirir: "Rakka, depolarındakini çıkarıyor. Emin'in askerî yardımları Irak'tan ulaştı. Memûn'un askerî yardımları Horasan'dan geldi. Mutemen'in askerî yardımları Şam'dan geldi. Hilafetin diğer şehirlerinden askerî yardımlar birbirini takip etti. Askerler ve ordu komutanları son derece hazırılar." Ayrıca süvarinin sözünün devamında verdiği: "Nikeforos sarayında bir ileri bir geri gidip gelirken kendi kendine şöyle soracak:

Harunürreşid'in elçime söylediği, göreceğim ama işitmeyeceğim cevap bu mu?!

Gözetleme kulesi kesin bir cevap veremeyecek ve bunun üzerine gözcüleri, sarayı titreten bir sesle öfkeyle azarlayacak." ifadesiyle verdiği bilgi Harunürreşid'i savaş hazırlığına iten Nikeforos'la arasındaki mektuplaşmaya göndermede bulunarak hadisenin geçmişi hakkında okuyucunun bilgilendirilmesini sağlar.

Ayrıca gazetecinin, yazı işleri müdürüyle arasındaki diyaloglarından birinde müdürün: "Derginin sayılarının tükenmesini garantileyecek bir fikir istiyoruz. Kendi fikrini tarih âşıklarına bırak." sözü ve öykünün sonundaki bir başka diyalogda: "Okuyucuları cezbedecek bir konu istiyorum. Şarkıcıların haberlerini araştır. Aşk haberleri ve maçlar gibi şeyler hakkında yaz. Senin konun tarihte kaldı. Çağdaş ol beyefendi." sözleri öykünün en önemli çatışmasını teşkil eden gazeteci ve yazı işleri müdürü arasındaki görüş farkının dile getirilmesini sağlayan öykü için son derece önemli diyaloglar olarak vuku bulur.

Öyküde zaman zaman kahramanların psikolojik durumlarına odaklanıldığı dikkatlerden kaçmamaktadır. Örneğin Harunürreşid Bizans kapılarına dayandığında Nikeforos'un içine düştüğü haleti ruhiye şöyle anlatılır: "Komutanlarını ve danışmanlarını topladı. Bu asker topluluğunun Harunürreşid'in o mektuba cevabı olduğu konusunda onu temin ettiler. Çok daraldı. Hayalleri kayboldu. Güzel kızlarla günlük sohbetlerini iptal etti. Kini kabardı."

Öyküde sık sık benzetme yoluyla anlatım tekniğine başvurulduğuna ve bu suretle anlatımın daha canlı ve etkili kılındığına şahit olunur. Bunlardan bazıları şu cümlelerde görülür: "Bir cin gibi ansızın tarihin şişesinden çıktı.", "Şahin gözleriyle beni kontrol ediyor.", "Tuzaktan kurtulmuş serçe gibi kanat çırparak düğün çağına giriyorum.", "Kazlar, makamına karşı hırslı bir yönetici gibi nehri enine keserek toplanıyor." Ancak bu benzetmelerden birisi özellikle dikkati çeker. Bu benzetme, Harunürreşid tarafından kuşatıldığında Ereğli şehri halkının içine düştüğü durumun tasviri esnasında kullanılan şu ifadelerde yer alır: "Şehir yataklarında ateş varmış gibi bir sağa bir sola dönüp duruyor veya ifritin elleri onunla oynuyordu." Bu cümlelerdeki "ifritin elleri onunla oynuyordu" kısmı Arap belâgatında "et-Teşbihu'l-Vehmî" veya "el-Îhâ" diye isimlendirilen bir teşbih türüdür. "Onun (ağacın) tomurcukları şeytanların başları gibidir."²⁰ mealindeki ayette de bu teşbih türüne rastlanır.

Yazarın, öykünün çarpıcı bir sürprizle sona ermesi için, öykünün başından sonuna kadar iyi bir kurgu yaptığı gözlenir. Mesela öykünün ortalarında Nikeforos'un oğlu Stavrakios zikredilmekte, sonra bu isimle öykünün sonunda ve çok çarpıcı bir şekilde karşılaşılmaktadır.

Eski öykü yazım tarzında okuyucunun ilgisi dolayısıyla sıfat ve zarflarla bezenmiş uzun tasvir parçalarına yer verilirdi. Ancak günümüz dünyasında işten başını kaldırmaya fırsat bulamayan okurlar çoğunlukla öyküde olay aramaktadırlar. Gerek hayal ürünü, gerekse mantık ürünü eserlerde, olayla tasviri harmanlama çizgisi yükselişe geçmiştir.²¹

Ömer el-Hammûd'un tasvirlerdeki bu değişimi eserinde başarıyla uyguladığı öykünün başından itibaren açıkça gözlemlenebilmektedir. "İri yapılı, çevreyi gözetleyen bir muhafız beni durduruyor. Şahin gözleriyle beni kontrol ediyor." şeklindeki ifadelerinde muhafızın tasviriyle olay birbirine karıştırılarak verilir.

Yine başkahramanın ağzından dile getirilen Rakka surlarının dışındaki mekânın tasviri, kahramanın surlara doğru yürüyüşü ve takip eden diğer eylemleriyle harmanlanarak şöyle verilir: "Surlar boyunca Cinan kapısından Bağdat kapısına kadar yürüyorum. Tuğla ve saman kokusu alıyorum. Bağdat kapısında duruyorum. İki tarafında süvariler yollardan, vadilerden, uzak şehirlerden gelen şehrin öncülerini düzene sokmak için duruyorlar. Bağdat'a uzanan yolda eşlik etmek için dalları birbirine karışmış ağaçların gölgesinde nemli havayla ciğerlerimi dolduruyorum."

²⁰ Sâffât, 37/65.

²¹ James, "Tasvirle Öyküyü Birleştirin", s. 77.

Cihat hazırlığı içinde olması dolayısıyla Halifeyi görmekten bir süre ümitsizliğe düşen gazetecinin onu beklerken vakit öldürmek amacıyla Selâm Sarayı'nda, Fırat nehrinde ve Rakka şehrinde yaptığı geziyi anlatırken aslında aynı zamanda bu mekânları, tabiatı ve karşılaştığı ya da hayal ettiği bazı şahısları tasvir ettiği de görülür: "Halifenin dönüşünü bekleyeceğim. Fakat bekledikleri gibi cihat uzayacak. Beyaz duvarlarıyla, ipek kumaşlarla tefriş edilmiş, avene ve hizmetçilere dağıtılmış koridorlarıyla ulu Selâm Sarayını ziyaret ederek biraz vakit öldüreceğim. Etrafa serpilmiş evlerin ve av alanlarının arasına dalıyorum. Temiz bir kiliseye uğruyorum. Belih nehrine demirlemiş bir tekneye biniyorum. Fırat nehrine giriyorum. Gemiler onu yarararak gidiyor. Nehrin iki kıyısında yer alan kanalları, çayları, cam, çanak ve çömlek atölyelerinin dumanını görüyorum. Kılıç, para ve at eyeri ustalarının sesleri beni coşturuyor. İki kıyıdaki bahçelerinden yayılan meltem beni canlandırıyor. Milliyetleri birbirine karışmış, Afrika'dan, Hindistan'dan, İran'dan harika ve görkemli şeyler getiren tacirlerin arasına karışıyorum. Kafilelerin korumalarını selamlıyorum. Fırat'tan otlaklara çıkıyorum. Arap taylarını görüyorum. Yoldan geçenlerle birlikte medeniyete giriyorum. Hattatlar çarşısından nadir yazmalar alıyorum. Camide kürsüye bağdaş kurup oturmuş fıkıh bilginini dinliyorum. O, değişik milletlerden öğrencilere ilim öğretiyor. Şafiî'yi vakarlı haliyle fıkıh bilgini Muhammed b. Hasan ile tartışırken hatıramda canlandırıyorum..." Ancak görüldüğü gibi bu tasvirler, olayın içine tamamen yedirilmiş olarak okuyucunun karşısına çıkar. Yine yukarıda alıntılanan tasvirlerde güzel tasvirin bir diğer özelliği dikkat çeker. O da tasvirin bütün duyulara hitap etmesidir.²²

Çağdaş öykü yazımında çatışmalar öyküyü okunur kılan en önemli unsurlar arasında kabul edilmektedir. Öyküde ilk çatışma gazeteci ile Rakka şehrinin girişindeki muhafızların komutanı arasında ortaya çıkar. Burada gazeteci Halifeyle görüşme isteğini ve bunun ardındaki sebebin altın veya elbiseler olmadığını anlatınca şüpheyle yaklaşan komutanın kılıcını sallamaya başlamasıyla gözler önüne serilen gerilimi ortaya koyar. Gazeteciyi ise korku sarar. Ancak o bunun üstesinden gelir ve korkusunu yenerek Halifeye olan sevgisini ayrıntılı bir şekilde dile getirir. Bu tutumu komutanın yumuşamasına sebep olur. Ayrıca gazetecinin evraklarındaki okunaklı Arapça yazı komutanın rahatlamasını sağlar ve ona geçiş izni verir. Böylece öyküdeki ilk çatışma çözüme kavuşur. Gazeteci bu çatışmanın çözümüyle içindeki rahatlama halini "Tuzaktan kurtulmuş serçe gibi kanat çırparak düğün çağına giriyorum." şeklinde dile getirir.

Öyküdeki ikinci çatışma ya da gerilim noktası şehrin surlarına ulaşip kapıdaki süvarilerle konuşan gazetecinin, çalıştığı dergide yayınlamak için kaleme almayı düşündüğü bir yazı için Harunürreşid'le gerçekleştirmeyi düşündüğü görüşmenin mümkün olamayacağını anlamasıyla ortaya çıkar. Zira zaten tarihi konulara ilgisiz ve tek derdi derginin satışını artırmak olan yazı işleri müdürünü bu yazıyı yazmasına zor ikna etmişken şimdi bu yazıyı yazamaması neticesinde ona konuyu nasıl izah edeceğini bilemez duruma düşmüştür. Öyküdeki bu çatışma ve gerilimin

²² James, "Tasvirle Öyküyü Birleştirin", s. 83.

çözümü gazetecinin aklına gelen bir fikirle çözülür. Bu fikir onun orduya bir gözcü olarak girmesidir. Bu noktada yetkili kişi, misafir olduğu için tehlikeye atmak istemeyerek ona izin vermek istemese de gazetecinin ısrarı üzerine izin verir. Böylece gazeteci ordudaki kendisine en yakın meslek olan şairler topluluğuna katılır. Gazetecinin burada yetkiliyle düştüğü gerilim de bu şekilde çözüme kavuşur.

Öyküdeki bir diğer çatışma Harunürreşid'in ordusuyla Bizans ordusunun karşı karşıya gelip savaşın şiddetlenip kızışmasıyla ortaya çıkar. Başkahraman bunu şu şekilde ifade eder: "Kalp atışlarım hızlandı. Muhtemel sonuçları düşündüm." Ancak bu çatışmayı Harunürreşid sessizce ve iyice düşünerek oluşturduğu bir harp hilesiyle çözer. Bu hileye uygun olarak Müslüman ordusunun ilk safları Bizans atlılarının ilerlemesine izin verecek şekilde geri çekilir. Onlar da Müslüman ordusunun içlerine kadar girerler. Bunun üzerine Halifenin askerleri onları sarıp piyadelere ayırırlar. Böylece güçleri zayıflayıp geri çekilirler.

Geri çekilen Bizans ordusunun Ereğli şehrinin sağlam kalesine sığınmaları ve Harunürreşid'in kuşatmasına direnmeleri ve sert şekilde mukavemet göstermeleri, gazetecinin "Halife bu problemi hesap etti mi?" şeklinde not düştüğü, öyküdeki bir diğer çatışma noktasını teşkil eder. Bu çatışma Harunürreşid'in "Nefsim elinde olana yemin ederim ki elimde kılıç ayakta olduğum müddetçe burayı terk etmeyeceğim." sözüyle iyice netlik kazanır. Nikeforos'un oğlu Stavrakios'u kuşatmaya devam eden Müslümanlar arasında karışıklık çıkarmak üzere göndermesiyle çatışma zirvesine tırmanır. Çatışmanın çözümü Nikeforos'un niyetini fark eden Harunürreşid'in iyi bir harekât planıyla kaleye saldırılıp şehrin ele geçirilmesiyle çözüme kavuşur.

Öykünün bir diğer çatışma noktası Harunürreşid'in Rakka'ya döndüğünü haber almasının ardından Ramazan bayramının yaklaşması ve kışın gelmesi dolayısıyla Müslümanların geri dönemeyeceğine güvenen Nikeforos'un yaptığı anlaşmayı bozmasıyla ortaya çıkar. Öykünün başkahramanı gazeteci bu çatışmayı şu şekilde ifade eder: "Rakka'ya ulaşmamızdan biraz önce sınır korucularından Halife'ye Bizanslıların durumunu bildiren posta güvercini geldi. Kin ve öfkeyle doldu ve donup kaldı. Herkes ondan yüzünü çevirdi. Ürkütücü bir sessizlik kapladı. Bizanslılarla karşılaşmak için hazırlık yapılması işaretini verdi. Askerlerin komutanı bağırdı: "Hep birlikte savaşa... Hep beraber savaşa." Askerler kahramanlık duygusuyla tutuştu. Şöyle cevap verdiler: "Zafer ya da Cennet." Çatışma Harunürreşid'in komutasındaki Müslüman ordusunun geri dönüp Bizans ordusunu bozguna uğratmasıyla çözümlenir.

Öykünün sonunda iki çatışma daha birbirini takip eder. İlki gözlemediği şeylerle oluşturduğu yazısını yazı işlerine sunan gazeteci, müdürün tarihi bir giriş yazması gerektiği şeklindeki notunu uygulamak üzere başka yerde bulamayınca gerekli bilgileri almak üzere gittiği Milli Kütüphanede Stavrakios'un tarihçilere kendi bakış açısıyla tarihi yazdığını görmesiyle kapıldığı öfke ve yazı işleri müdürünün öyküsünü okuyunca "Şarkıcıların haberlerini araştır, aşk haberleri ve maçlar gibi şeyler hakkında yaz. Senin konun tarihte kaldı. Çağdaş ol beyefendi." diye görüşünü belirtmesiyle ortaya çıkar. Yazar bu çatışmaları şöyle diyerek oku-

yucuların çözümüne bırakır: “Çağdaşlık geçmişin günümüze ışık tutan yönlerini görmezden gelmek mi demektir?!”

Öyküyü çekici kılıp onun edebi değerini artıran çatışmaların bu eserde başarıyla kullanıldığı gözlemlenir. Çatışmalarda iki taraf vardır. Öykünün kahramanı ve onun karşısında olan şey. Bu şey insan, doğa veya kahramanın vicdanı olabilir. Bu öyküde çatışmanın bir tarafında başkahraman olan gazeteci diğer tarafında yazı işleri müdürü bulunur. Ancak öykünün içinde bir başka öykü vardır. O da Harunürreşid’in Nikeforos’un emrindeki Bizans ordusuna karşı yürüttüğü cihaddır. Bu ikinci öykünün içindeki çatışmaların bir tarafında ise kahraman olarak bazen gazeteci ve onun karşısında muhtelif şahıslar, bazen de kahraman olarak Harunürreşid ve onun karşısında Nikeforos yer alır.

Başarılı öykülerde ikisinden birisi nihai zafere ulaşana değin, iki çatışan güç birbirleriyle mücadele eder. Asla uzlaşma olmaması gerekir. Çünkü uzlaşma, öyküyü zayıflatır. Esas karakter, amaçlarından en önemlisine ulaşmada başarılı olmalıdır.²³ Bu öykü de çatışmaların kahramanları olan gazeteci ve Harunürreşid tam da bu şartları taşırlar ve asla uzlaşmadan mücadelelerine devam ederek başarıya koşarlar.

Sonuç olarak Suriyeli yazar Ömer el-Hammûd, “Sukûtu Hirakle” adlı eseriyle kelimelerin özenle seçildiği akıcı bir üslupla, yerel lehçelerden uzak fasih Arapçayı kullanarak, günümüzle tarihin iç içe geçtiği bir olay örgüsüne sahip, diyalogların az ancak çok fonksiyonel kullanıldığı, olaylarla tasvirlerin harmanlandığı, öyküyü değerli kılıp edebi değerini artıran çatışmaların başarılı bir şekilde uygulandığı, tarihin günümüze ve geleceğe ışık tutan bir sayfasını hatırlatmayı hedefleyen başarılı bir öykü ortaya koyar.

4. Öykünün Çevirisi

Ereğli'nin Düşüşü

Bir cin gibi ansızın tarihin şişesinden çıktı. İri yapılı çevreyi gözetleyen bir muhafız beni durduruyor. Şahin gözleriyle beni kontrol ediyor. Komutanına sözümlü tekrarlayarak şöyle diyor: “Yirminci yüzyıldan bir gazeteci Halife ile görüşmek istiyor. Servet veya elbise istemiyor. Aksine daha büyük bir iş için gelmiş.”

Komutan gergin bir şekilde kılıcını sallıyor. Beni korkunun zehirleri sarıyor. Para veya som altınla paha biçilemeyecek olan şeyi öğrenmek için bana yaklaşıyor. Beni ufukların derinliklerine daldırıyor. Korkuları hafife alıyorum. Asırları dürüp geçiyorum ve titreyen bir kaşıkla kanımı taşıyarak önünde duruyorum.

Soğukkanlılığımı koruyorum. Ona görevimi ve Halifeye muhabbetimi bir bir anlatıyorum. Yüz hatları yumuşuyor. Tetikte olma hali sakinleşiyor. Beni bir sükûnet sarıyor. Ona evraklarımı gösteriyorum. Okunaklı Arapça yazı onu rahatlatıyor. Sorularına cevap veriyorum. Benim casus veya asi olmadığımın emin oluyorum. Evraklarımı damgalıyor. Tuzaktan kurtulmuş serçe gibi kanat çırparak düğün çağı-

²³ Bloom, “Karakterlere Acımasız Davranım”, s. 162.

na²⁴ giriyorum. Fetih yolları ve ısıtıyla yıkanmış şehirler gözümü kamaştırıyor. Kafilenin öncüleri görünüyor. Yetişkin kızlar alayından güzel kokular yayılıyor. Geçmeleri için duruyorum. Kervancı başının ve renkleri, dinleri, inançları birbirine karışmış insanların gevezeliklerinin sesi gittikçe kayboluyor. Fırat nehrine kadar su almaya gelenleri takip ediyorum. Nehri tatlı tatlı akarken görüyorum. Ceylanlar ondan içiyor. Kazlar, makamına karşı hırslı bir yönetici gibi nehri enine keserek toplanıyor. Su yakutun şeffaflığıyla dalgalanıyor. Ona dokunuyorum. Kırmızı gülün yumuşaklığı parmaklarımla şakalaşıyor/oynaşiyor. Ondan kana kana saf bal içiyorum. Susuzluğum gidiyor. Suyu yüzüme çarpıyorum. Delikanlılık ve cesaret hissediyorum. Şehre doğru hızla yürüyorum. Hurma ve çam ağaçları önümden gidiyor. Daire şeklindeki surlarına ulaşıyorum ve kendi kendime soruyorum: “Halife, Bağdat’tan uzak bu şehri neden seçti ki?!”

Yahya b. Hâlid iskeletinden toprağı silkeleyerek kalkıyor ve şöyle diyor: “İkinci bir başkent istedi. Hayırları çok, iklimi hoş, Romalılarla savaşma görevi verilmiş orduları için üs olmaya uygun. Sükûnetle oraya gidince bundan emin oldum. Öyle bir sükûnet ki fırtınayı geride bırakır. Çocuklarıma dikkatli olmalarını öğütledim. Dediler ki bu kısa süreli bir yolculuk. Halife, Emevîlere ve Haricîlere meyleden bir şehri Bağdat’a tercih etmeyecektir.”

Surlar boyunca Cinân kapısından Bağdat kapısına kadar yürüyorum. Tuğla ve saman kokusu alıyorum. Bağdat kapısında duruyorum. İki tarafında süvariler yollardan, vadilerden, uzak şehirlerden gelen şehrin öncülerini düzene sokmak için duruyorlar. Bağdat’a uzanan yolda eşlik etmek için dalları birbirine karışmış ağaçların gölgesinde nemli havayla ciğerlerimi dolduruyorum. Süvarilere yaklaşıyorum. Mühürlü evrakımı onlara gösteriyorum ve Halife’nin karargâhını soruyorum. Büyükleri şöyle diyor: “Selam Sarayı’nda. Orada kıyamet koptu!”

Bir şey anlamıyorum. Silah şakırtıları, at kişnemeleri ve yaklaşan toplulukların seslerini duyuyorum. Bakışı beni aptallıkla itham ediyor ve sözünü şöyle tamamlıyor:

“Rakka, depolarındaki çıkarıyor. Emîn’in askerî yardımları Irak’tan ulaştı. Me’mûn’un askerî yardımları Horasan’dan geldi. Mu’temen’in askerî yardımları Şam’dan geldi. Hilafetin diğer şehirlerinden askerî yardımlar birbirini takip etti. Askerler ve ordu komutanları son derece hazırlar.”

Beni ağzı açık görünce şöyle diyerek adamlarına yöneliyor:

“Nikeforos sarayında bir ileri bir geri gidip gelirken kendi kendine şöyle soracak:

Harunürreşid’in elçime söylediği, göreceğim ama işitmeyeceğim cevap bu mu?!

Gözetleme kulesi kesin bir cevap veremeyecek ve bunun üzerine gözcüleri, sarayı titreten bir sesle öfkeyle azarlayacak.”

Adamlar gülüyor ve şöyle diyorlar:

“Adının kralları korkuttuğunu, zorbaları itaate zorladığını zanneden bir mağrur...”

²⁴ Düşün çağı: Rakka şehrinde Harunürreşid’in altın çağı.

Biliyorum ki Halife cihat yolunda. Görüşmek zor. Ah kötü şansım! Yazı işleri müdürünün bana karşı tavrı ne olacak? O beni eskilerin kitaplarını ve sarı sayfalarından zevkle kelimeleri toplarken görüyordu. Hatta bir keresinde benim hakkımda yarı şaka yarı ciddi: "Sen geçmişin hayalleriyle deliye dönmüşsün. Köyünün hastalıkları tedavi eden ve cinlerle irtibatı olan büyüğünü ziyaret et. Belki sen muska veya büyüyle akıllanırsın." demişti.

Bunu fikrimi açıklamak için bir fırsat bilmiş ve derginin elde edeceği kazançları açıklayarak o fikrimi dile getirmiştim. Bana nasihatte bulunarak şöyle demişti:

"Derginin sayılarının tükenmesini garantileyecek bir fikir istiyoruz. Kendi fikrini tarih âşıklarına bırak."

Ciddi bir yüz ifadesiyle beni terk etmişti. Ama ümidimi kesmemiştim. Bir süre beklemiş, sonra kapısını çalıp onu fikrime ikna etmiştim.

O bana daha sonra şöyle diyecekti:

"Bu, nasihatini dinlemeyen ve emirleri değiştirenin cezasıdır."

Halifenin dönüşünü bekleyeceğim. Fakat bekledikleri gibi cihat uzayacak. Beyaz duvarlarıyla, ipek kumaşlarla tefriş edilmiş, avne ve hizmetçilere dağıtılmış koridorlarıyla ulu Selam Sarayını ziyaret ederek biraz vakit öldüreceğim. Etrafa serpilmiş evlerin ve av alanlarının arasına dalıyorum. Temiz bir kiliseye uğruyorum. Belih nehrine demirlemiş bir tekneye biniyorum. Fırat nehrine giriyorum. Gemiler onu yarararak gidiyor. Nehrin iki kıyısında yer alan kanalları, çayları, cam, çanak ve çömlek atölyelerinin dumanını görüyorum. Kılıç, para ve at eyeri ustalarının sesleri beni coşturuyor. İki kıyıda bahçelerinden yayılan meltem beni canlandırıyor. Milliyetleri birbirine karışmış, Afrika'dan, Hindistan'dan, İran'dan harika ve görkemli şeyler getiren tacirlerin arasına karışıyorum. Kafilelerin korumalarını selamlıyorum. Fırat'tan otlaklara çıkıyorum. Arap taylarını görüyorum. Yoldan geçenlerle birlikte medeniyete giriyorum. Hattatlar çarşısından nadir yazmalar alıyorum. Camide kürsüye bağdaş kurup oturmuş fıkıh bilginini dinliyorum. O, değişik milletlerden öğrencilere ilim öğretiyor. Şafî'i vakarlı haliyle fıkıh bilgini Muhammed b. Hasan ile tartışırken hatıramda canlandırıyorum... Çok vaktim kalacak!

Aklımda bir şey uyanıyor. Orduya gözcü olarak eşlik edeceğim.

Yetkili bunu reddediyor. Çünkü ben misafirim ve beni tehlikeye atmak istemiyor. Israrım üzerine beni şairler topluluğuna katıyor. Benzersiz şiirler nazmetmek için hazırlanıyorlar. Emîn, devleti yönetmek için gelmiş. Halife savaş kıyafetleriyle gelmiş. Hayal ettiğim gibi kahraman bir efendi, cömert ve şefkatli bir ruh, güler yüzlü bir şahıs. Onu gördüğümde şaşırmadım.

Orduyu kontrol etti. Süvariler ve piyadelerden başladı. Kılıçlarla, kalkanlarla, mızraklarla, kargılarla, saldırıp kaçma ve kovalamada çok iyi olan atlarla silahlanmışlar. Atıcılara baktı. Mancınıkçıların komutanına cephanesini artırması için seslendi. Yanıcı madde atıcılarına da aynı şeyi yaptı. Erzak ikmal yapanlar, baytarlar ve diğer topluluklar arasında dolaştı. İşaretler ve remizlerle komutanlara görevleri dağıttı. Akıncılar hareket etti. Atına bindi ve ordu ardından harekete geçti.

Bizanslıların merkezinden gelen tacirlerden oluşan casuslarımız, Nifeforos'un Harunürreşid'e şöyle diyen bir mektup gönderdiğindeki heyecanlı davranışından dolayı düştüğü telaşı bize bildirdiler:

"İrene'nin sana verdiği cizyeyi geri ver. Yoksa kılıç aramızdadır (savaş çıkar)."

Komutanlarını ve danışmanlarını topladı. Bu asker topluluğunun Harunürreşid'in o mektuba cevabı olduğu konusunda onu temin ettiler. Çok daraldı. Hayalleri kayboldu. Güzel kızlarla günlük sohbetlerini iptal etti. Kini kabardı. İmparatorluk kuvvetlerinin bir araya gelmesini, her yerden orduların toplanmasını, paralı askerlerin ve yol kesicilerin orduya katılmasını, İstanbul ve Çanakkale boğazlarında donanmaların toplanmasını, İstanbul'u çevreleyen yedi tepeyi koruyan birliklerin kuvvetlendirilmesini, kalelerin güçlendirilmesini, hisarların desteklenmesini, erzakın depolanmasını ve geçişlerin kapatılmasını emretti.

Şaşırtıcı bir hızla Halife, Toros dağlarını geçti. Akıncıların casuslarından, Bizans ordusunun sayı ve mühimmat bakımından kendi ordusundan fazla olduğunu öğrendi. Bunun üzerine planını değiştirdi. İki ordu birbiriyle karşılaştıklarında öncü birlikleri komuta etti. Komutanları sağa, merkeze ve arkaya dağıttı. Saldırılarından birden çok yöne yaydı. Bizanslılar ordularını bölmeye mecbur kaldılar. Askerleri göğe ulaşan, Bizanslıları korkutan ve neredeyse yeri yaran tek bir sesle tekbir getirdiler. Müslümanların yüzleri ışıkla parladı. Dördüncü tekbirde aslanlar gibi aniden saldırıya geçtiler. Savaş şiddetlendi... Genç bir kız gibi savaş dimdik ayağa kalktı. Kalp atışlarını hızlandı. Muhtemel sonuçları düşündüm. Fakat Halife sessizce ve iyice düşündü. Ardından avenesine şöyle dedi: "Harp hiledir."

Kastedilene anladılar ve istenilene yerine getirdiler. İlk safları Bizans atlılarının ilerlemesine izin verdi. Önlerindeki grup geri çekildi. Bunun üzerine onlar da Müslüman ordusunun içlerine kadar girdiler. Halifenin askerleri onları sardılar ve piyadelerden ayırdılar. Böylece güçleri zayıfladı. Gözleri şaşkınlıktan bakakalmış süvariler büyük bir korkuya kapıldı. Dönüş yolunun kapandığını gördüler. Sağ kalan kaçtı. Bizans piyadeleri zırhları kılıçtan geçirilince geri çekildi. Bizans ordusunun diğer birlikleri Ereğli şehrine doğru onları takip etti. Şehre sığındılar ve ümitlerini ona bağladılar. Bu onların en güçlü ve dayanıklı kalesidir. Yapısı sağlam, temelleri güçlü ve surları yüksektir. Orada su ve erzak depoları vardır. Bu sebeple sert bir şekilde mukavemet gösterdi ve Müslümanların saldırılarını orayı düşüremedi. Yazıma şöyle bir not düştüm:

"Halife bu problemi hesap etti mi?"

Bu notumu yazmadan önce Halife dedi ki:

"Nefsim elinde olana yemin ederim ki elimde kılıç ayakta olduğum müddetçe burayı terk etmeyeceğim." Çadırları onun etrafını kuşatacak şekilde kurdu. Yakınlardaki yerleri soruşturdu. Oralara casuslar gönderdi. Karargâhı arı kovani gibi dinlenmeden çalıştı. Alçak yerlerin ağaçlarından odunlar toplandı ve merdivenler yapıldı. Liflerden ipler büküldü. Devamlı savaş alıştırılmaları yapıldı ve silahlar bilendi. Kur'an'dan sureler okundu. Erdemli geçmişi öven hikâyeler anlatıldı. Şiirler söylendi. Hamasi sözler gönüllere tesir etti. Ordu ehabil kuşları gibi düzenlendi. Ereğli'yi vurdu. Mancınıklarla, taşlaşmış çamurdan parçalarla ve alevden

toplarla onu dövdü. Oklar boşandı ve surlardaki muhafızlar güneşi göremez oldu. Oklarla, taşlarla, yakıcı sıvılarla, alev almış paçavralarla karşılık verdiler. Ne var ki onlar Müslümanların oklarının yoğunluğundan dehşete kapıldılar.

Nikeforos şehrin içinde galeyanın başladığını öğrendi. Bir ay geçti ve kuşatma devam ediyor. Müslümanlarda bedevilerin sabrı, silah ve erzak stoku var. Şehir, uzun mesafe yarışında tecrübeli değildi ve yorgun düştü. Azık azaldı. Tacirler karaborsa için onları topladı. Fiyatlar yükseldi. Su azaldı. Birçokları ağaçların yapraklarını, köklerini ve insanın nefret ettiği yiyecekleri yediler. Zenginler az ve kaba yiyecekler alabilmek için altınlarını değerinin çok altında harcadılar. Müslümanların okları hedeflerini belirleyen ve kuşatmanın uzayacağını vadeden mesajlarla geldi. Halk kargaşa içinde harekete geçti ve yardım talep etti. Fakat yollar kapanmıştı. Böylece ümitsizliğe düştü ve Müslümanların şehre girişinde kurtuluşunu gördü.

Gözcüler bize Nikeforos'un öfkesinin arttığını bildirdi. Ereğli onu yüzüstü bırakmıştı. Şehir yataklarında ateş varmış gibi bir sağa bir sola dönüp duruyor ve ya ifritin elleri onunla oynuyordu. Oğlu Stavrakios ipek giysilerin içinde çalımla yürüyor, sarhoşluktan sallanıyor ve dili metreslerinden birinin adını telaffuz ediyordu. Ona çok sert bir tokat attı. Yardım etmesi için onu Ereğli'ye gönderdi. Ereğli kıvranıyor, çılgık atıyordu. Nikeforos, Bizans ülkesinin muhtelif bölgelerine dağılmış olan iç güvenliği korumayla görevli birlikleri Müslümanları karıştırmaları ve kuşatmanın şiddetini hafifletmeleri için gönderdi.

Halife, Nikeforos'un niyetlendiği şeyi öğrenince saldırı planını gerçekleştirmek vaktinin yaklaştığını anladı ve benzersiz bir gecenin ortasında infaz birliği hazırlandı. Surların arkasında kümelenmiş askerler yattıklarında ve şarap komutanlarının kafasında oyun oynadığında ve surun burçlarındaki muhafızların değişimi esnasında, çok kısa bir sürede odun ve içi doldurulmuş derilerden hendekteki boğazın üzerine bir köprü kurdu. Merdivenler yerleştirdi. Birlik tek bir adam gibi atıldı ve burçlardan birisinin muhafızlarını esir aldı. Onlardan yollar, zayıf noktalar ve kapıların nasıl açıldığı öğrenildi. Bizanslılar durumu fark etmeden ve güneş doğmadan önce mancınıklar gürledi. Sur, onun atışlarıyla titredi. Mızraklar şehrin üstüne yağdı. Alev fırlatıldı. Taşlar surdaki zayıf noktaları yıktı ve delikler açtı. Surun muhafızları ümitsizce karşılık veriyordu. Cesur adamları yere çalındı. Kapılar sarsılıyordu. Atıcıların yoğun bir koruması altında deliciler birliği tahta kulelerinin içinde ilerledi. Surdaki bir delik genişletildi. Onu petrolle yağlanmış odunlarla doldurup ateşe verdiler. Surun bir kısmı çöktü. Saldırı birliği ilerledi, bir kapıyı açtı ve girdi. Bizanslılar dehşete düştüler, afalladılar ve geri çekildiler. Müslümanlar sıra sıra girdiler ve Bizans askerleriyle çarpıştılar. Ümitler kesildi. Yaralanmış atlar yere serildi. Boyunlar vuruldu. Başlar uçtu. Kesilmiş uzuvlar yerde üst üste yığıldı.

Elimi başıma götürdüm, yerindeydi. Allah hamdettim ve dedim ki:

“Gazetecilik ölümcül. Bu inatçı şehrin sokaklarının bizim için neler gizlediğini bilmiyorum.”

Müslümanlar şiddetle saldırdılar. Büyük bir gürültü kopardılar. Bizanslılar desteğin devam ettiğini zannettiler ve şehri terk ettiler.

Halife, Tuvana'da konuşlandı. Komutanlarını yakın şehirlere çekti. Fethediyorlar, ganimet topluyorlardı. Sonunda Ankara'ya ulaştılar. Bizanslıların başkenti korkudan titredi. Bazıları Üsküdar'daki evlerini terk etti ve başkentini Avrupa yakasına geçti. Nikeforos'un tahtı sallandı. Tıbbî çaylar onu sakinleştirmekten aciz kaldı. İhtiyar meclisi başka bir Yermuk vuku bulmasını diye ona cizye vermesini tavsiye etti. Kalbini bir korku kapladı. Bir süreliğine de olsa barışı tercih etti ve Halife'ye barış yapmak istediği haberini gönderdi. Ona ya Müslüman olması ya da cizye vermesi teklif edildi. Cizyeyi ödedi ve Müslümanlar ülkelerine yöneldiler. Bunun üzerine o gurura kapıldı. Komutanlarını Müslümanların zaferini boşa çıkarmaları için kıskırttı. Onlara karşı zafer kazanacağına emin olarak yaptığı anlaşmayı bozdu. Çünkü yol yorgunluğu onları zayıf düşürmüştü. Ramazan bayramı yaklaşmıştı. Kış gelmişti. Soğuk şiddetli olacak, gökyüzü bulutlarla kapanacak, görüş zorlaşacak, yıldırımlar ve görür gürültüsü çoğalacak, yağmur erzaklarını telef edecek, fırtınalar çadırlarını yerinden sökecekti. Eğer savaşa dönerlerse sızlanacaklar, bölünecekler ve zayıflayacaklardı... İntikam isteğini alevlendiren bir neşe hissetti.

Rakka'ya ulaşmamızdan biraz önce sınır korucularından Halife'ye Bizanslıların durumunu bildiren posta güvercini geldi. Kin ve öfkeyle doldu ve donup kaldı. Herkes ondan yüzünü çevirdi. Ürkütücü bir sessizlik kapladı. Bizanslılarla karşılaşmak için hazırlık yapılması işaretini verdi. Askerlerin komutanı bağırdı:

"Hep birlikte savaşa... Hep beraber savaşa."

Askerler kahramanlık duygusuyla tutuştu. Şöyle cevap verdiler: "Zafer ya da Cennet."

Halife sanki kendisini Bizanslılarla savaşmaya adamıştı. Ordunun başına geçti. İki ordu ilerledi. Kızgın bir savaş ve kırıp geçen muharebelerden sonra Müslümanlar orada kahramanlık gösterdi. Ordunun merkezi, zayıf düştüklerinde sağ ve sol kanatların imdadına yetişti. Birçoğu altlarındaki atları kestiler ve yaya devam ettiler. Bizanslıların atlarını vuruyorlar, onlar da ölüyor ve binicileri düşüyor. Hâlbuki onlar at üzerinde savaşmaya alışıktilar. Kalpleri ürperdi. Müslümanların kılıçları onları avladı. Çoğu bir şey yapamaz oldu. Düzenleri bozuldu. Ereğli'ye geri çekildiler. Nikeforos'un morali bozuldu ve hayal kırıklığına uğradı. Bundan dolayı cizyeyi ödedi ve Ereğli'yi yeniden inşa etmeyeceğine söz verdi. Hal diliyle şöyle diyordu:

"Ey sarıklılar sizinle daha çok karşılaşacağız."

Rakka halkı neşeyle tezahürat yapıp, bayrak ve dalları sallayarak Halife'yi karşılamak üzere çıktılar. Ebu'l-Atâhiye'nin şu şiirini yüksek sesle okuyordum:

Dünya Harun'a hoşnutlukla tecelli etti * Böylece Nikeforos Harun'un zimmisi oldu.

Bakireler zılgıt attılar. Güller saçıldı. Harunürreşid orduyu karargâhında sevgiyle kuşatılmış halde dinlendiriyordu. Sarayına giriyor ve açılan deliklerin tamir edilmesini emrediyor ve bol bağışta bulunuyordu.

Görüşmek için ilerledim. Fadl b. Rabî şöyle dedi: "Bekle!"

Kutlamaya gelenlerden bazıları çıkmışlar ve Eşca es-Sülemî'nin şiirini mırıldanıyorlardı. Fadl geliyor ve ona görüşmeyi hatırlatıyorum. Fakat o şöyle diyor:

“Oturum bitti, başka bir vakitte gel.”

Susmuş bir haldeyken ona yaklaşıyorum ve sarayın kapısına koşuyorum. Ayaklarım halının tüylerine gömülüyor. İpekle kaplı kandillerin aydınlattığı bir koridordan geçiyorum. Koridorun başındaki Kralın salonundan güzel kokular yayılıyor. Halife'nin abanoz ağacından yapılmış yatağını boş buluyorum. Salonun muhafızları bana şöyle hitap ediyor:

“Müminlerin Emiri, baş kadı ile mahkemede.”

Gözümde daha da büyüyor. O, şehirde bulunmadığı sürede insaf edilmeyip zulme uğrayanlara insafı davranmak istiyor. Fakat ben tekrar bekleyecek miyim? Hayır, geçirdiğim zaman beni dergiye dönmeye zorluyor. Yazı işleri müdürü beni mazur görmeyecek. Onun emirleri değiştirilemez. Gözlemediğim şeylerle onu razı edeceğim. Çabuk döneceğim. Mesafe ve vakit kılacak. Dergiye ulaşacağım. Yazı işleri müdürü yazdıklarımı okuyacak. Ben de uzun sürelik kayboluşumu hissetmediği için sevineceğim.

“Araştırman uygun bir sunuşa muhtaç... Onu tarih kitaplarından al.”

Bu onun yazıya düştüğü not. Bunu kolay buluyorum. Kitaplarımı karıştırıyorum. Aradığımı bulamıyorum. Komşuların kitaplıklarında boş yere arıyorum. Milli kütüphaneye gidiyorum ve farklı bilgiler buluyorum. Tekrar bakıyorum. Kütüphanenin uzak bir köşesinde bir adam tarih yazanlara dikte ediyor. Yüzü tanıdık geliyor. Bir vakitler onu görmüş olmalıyım. Hafızam imdadıma yetişiyor. Onu Ereğli yakınında görmüştüm. O, Stavrakios.

Yıldırım çarpmış gibi oluyorum. Bu Nikeforos'un daha önce tehdit ettiği karşılaşmalardan birisi. Bu sebeple kitaplarda aradığımı bulamadım.

Öfkeyle çıkıyorum. İnsanları o karşılaşmanın şerrine karşı uyarmak için.

Öykümü okuduktan sonra yazı işleri müdürüm şöyle diyor:

“Okuyucuları cezbedecek bir konu istiyorum.”

Savunmaya çalışıyorum. Sözüünü sürdürmesi konuşmama engel oluyor. Zoraki dinliyorum.

“Şarkıcıların haberlerini araştır. Aşk haberleri ve maçlar gibi şeyler hakkında yaz. Senin konun tarihte kaldı. Çağdaş ol beyefendi.”

O çıkarken kendi kendime şöyle soruyorum:

Çağdaşlık geçmişin günümüze ışık tutan yönlerini görmezden gelmek mi demektir?!

Kaynakça

- el-Ayyâde, Câsim, “Ömer el-Hammûd... Nekhe Furâtiyye fi'l-Kıssa” <http://www.esyria.sy/eraqqa/index.php?p=stories&category=literature&filename=201310141425081>. (Erişim:16.10.2013).
- Bloom, Pauline, “Karakterlere Acımasız Davranın”, *Öykü Sanatı*, Hasan Çakır, Çizgi Kitabevi, Konya 2002, ss. 157-165.
- Harmancı, Mehmet, “Karmaşadan Kavramsala Kısa Öykü”, *Konya Öykü Günleri 1*, Türkiye Yazarlar Birliği Konya Şubesi, Konya 2004, ss. 31-34.
- İbnü'l-Esîr, İzzeddin, *el-Kâmil fi't-Târih*, nşr. Muhammed Yûsuf ed-Dekkâk, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut 1407/1987.
- James, Don, “Tasvirle Öyküyü Birleştirin”, *Öykü Sanatı*, Hasan Çakır, Çizgi Kitabevi, Konya 2002, ss. 77-84.
- Ostrogorsky, Georg, *Bizans Devleti Tarihi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2011.
- Ramazan, Muhammed Hâlid, “el-Kıssatu'l-Kasîra fi Sûriye”, *Dirâsât İştirâkiyye*, 171-172 (1998), ss. 10-14.

- Tasa, Muhammet, "Çağdaş Suriye Öykücülüğüne Genel Bir Bakış", *Hece Öykü*, yıl. 5, S. 27, Ankara 2008, ss. 46-51.
- , "Suriye Öykücülerinden Mâcid Reşid el-Uveyyid'in Sıcak Bir Yazı", *Marife Dergisi*, yıl. 6, S. 2, Güz 2006, ss. 133-150.
- Tuncel, Metin, "Ereğli", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, İstanbul 1995, XI, 289.
- Yazıcı, Hüseyin, "Suriye'de Kısa Öykü", *İstanbul Üniversitesi Şarkiyat Mecmuası*, 19 (2011-2012), ss. 119-142.
- Yıldız, Musa, "Arap Edebiyatında İlk Modern Kısa Öykü: Muhammed Teymûr'un Fi'l-Kitâr'ı", *Nüşa*, yıl. 2, S. 4 (2002), ss. 45-57.